

Bilal Kemikli

Âteş-i
Aşk

Mesnevî Mektupları

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	7
ÖNSÖZ	11
GİRİŞ	15
I-TASAVVUF ve DİN	31
Tasavvuf Kelimesinin Kökeni, Tasavvufun Doğuş Sebepleri	31
Tasavvufun Menşei.....	39
Tasavvufun İslâmî İlimler Arasındaki Yeri	59
Din-Şiddet İlişkisi-Selefi ve Radikal Akımlar	66
II- TASAVVUF ve İNSAN	75
Kimlik ve Kişilik	75
Modern İnsan ve Tasavvuf	83
Zühhd-Dünya İlişkisi.....	92
Tasavvuf Kültüründe Kadın ve Evlilik	110
III- TASAVVUF ve AHLÂK.....	123
İnsanî Değerlerle Ahlâkî Değerlerin Örtüşmesi	123
Tasavvufun Temel Kavramları (Tahalluk)	135
Ahîlik, İş ve Meslek Ahlâkı.....	151
Çevre Sorununun Arkasında Yatan İnsan Kaynaklı Hâl ve Tutumlara Kısa Bir Bakış	167
IV- TASAVVUF ve FELSEFE	173
İbnü'l-Arabî ve Vahdet-i Vücûd	182
Tasavvuf-Akıl İlişkisi	189
Fenâ ve Bekâ.....	198
Nûr-ı Muhammedî.....	201

V- TASAVVUF ve SOSYAL HAYAT	207
Tasavvuf, Tarikat ve Tekkelerin Türk Toplumundaki Tesir ve Tezâhürleri	209
Evliyâ İnancının Dînî ve Sosyo-Kültürel Hayata Yansımaları.....	215
Tarikatların İslâmlaşma Sürecine Katkıları.....	225
Sûfî Geleneğin Birlikte Yaşama Etkileri.....	231
VI- TASAVVUF ve TENKÎT	239
Tasavvufa Yöneltilen Eleştirilere Genel Bakış.....	239
Tasavvufa Kendi İçinden Yöneltilen Eleştiriler	245
Tasavvufa Dıştan Yöneltilen Eleştiriler	248
İbnü'l-Arabî Tenkitçiliği ve Tekfirciliği	311
VII- TASAVVUF ve TARÎKAT	319
Tarikat ve Tekkelerin Sosyal Fonksiyonları	323
Tasavvuf/Tekke ve Sanat	326
Geleneksel Tarikatlar ve Günümüz Cemâatleri	338
Tekke ve Zâviyelerin Kapatılması, Tarikatların Yasaklanması	345
SONSÖZ.....	355
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	363

DİBÂCE

Mektup, her şeyden önce bir edebî türdür. Bu tür, bir yandan haber verme, içinde bulunulan hâli tasvir etme ve yardım dileme amacıyla telif edildiği gibi, bir konuyu izah etme, bir görüşü telkin ve bir vazifeyi tevdi etme gibi amaçlara matuf da yazılmıştır. Mektubun mahiyetini izah sadedinde, Hz. Peygamber'in devrin temayüz eden hükümdarlarına tebliğ amaçlı yazdığı mektupları hatırlamak mümkündür. Hz. Peygamber, elçileri aracılığıyla Bizans ve Sâsânî hükümdarları başta olmak üzere, Habeş hükümdarı, Mısır valisi, Gassânî kralı ve Benî Hanife kabilesi reisine mektup yollayarak onları İslam'a çağırmıştır. Bu mektuplara muhataplardan bir kısmı olgun cevaplar verirken, bazıları da tehditkâr karşılık vermiştir. Muhatap, mektubu idraki oranında anlayacak ve değerlendirecektir.

İslam edebiyatında, Hz. Peygamber'in mektup yazmasından mülhem mektup türü gelişmiştir. Esasen mektup, toplumun hemen her kesiminde bir haberleşme vasıtası olarak önemli bir yere sahip olmuştur. Ailesi ve dostlarıyla haberleşen sıradan insanın yanında hükümdarlar, devlet adamları, tüccarlar, toprak sahipleri, sanatkârlar, mütefekkir ve şairler de mektup yazmışlardır. Bilhassa

bilge kişilerin öğrencilerine ve takipçilerine yolun esaslarını telkin sadedinde yazdığı mektupları hatırlıyoruz. Bu meyanda Mevlânâ'nın da geleneğe uyarak mektuplar yazdığı bilinmektedir. Fakat elinizdeki kitap, Mevlânâ'nın yazdığı mektuplarla alakalı bir çalışma değildir. Peki, nedir bu kitabın maksadı?

Bu kitap, mektup türünün kaybolmaya yüz tuttuğu bir dönemde onu yeniden gündeme getirme çabasının neticesinde ortaya çıkmıştır. Gerçekten de günümüzde haberleşme kanallarının artması, sosyal medya imkânının genişlemesi, görüntülü görüşme ve halleşme vasıtalarının arttığı bir dönemde mektup, hayatımızdan bir şekilde uzağa düşmüştür. Mektup türü elbette tamamen yok olmamıştır, fakat önemini yitirmiştir. Doğrusu bu kitapta okuyacağınız mektuplar, sosyal medyanın bu denli hayatımızı işgal ettiği bir dönemde kaleme alınmış değildir. İki binli yılların başında, sadece e-maillerin hayatımıza girdiği bir dönem... Henüz gmail'in ortaya çıkmadığı yıllardan söz ediyorum. Bu mektuplar, iki bin ikiden itibaren üç yıllık bir sürede yazılmıştır.

Bu mektupların hayat bulduğu ortama dair de bir notu sizinle paylaşmam gerekir. O dönemde görev yaptığım üniversitede faklı disiplinlerde çalışmalar yapan akademisyen dostlarımla haftanın bir gününde buluşur Mevlânâ incelemeleri ve Mesnevî okumaları yapardık. Daha doğrusu benim önceden yaptığım hazırlıklar çerçevesinde hem Mevlânâ ve Mevlevîlik etrafında sohbet eder, hem de her seferinde Mesnevî'den bir bölüm okurduk. Bu mecliste, farklı zaviyelerden metinlere bakan dostların katkılarıyla verimli dersler yapılmaktaydı. Bendeniz burada kalmaz, dersin sonunda gönül dünyama yansıyan şekliyle mektuplar yazardım. Bu mektupları, e-mail imkânıyla o mecliste bulunmayan dostlarıma cumalık adı altına ulaştırma düşüncesiyle kaleme alıyordum. Mektupların konusu belliydi: Mevlânâ ve Mesnevî... Mesnevî'den mülhem mektuplar.

Bu mektupların zamanla çoğalarak Âteş-i Aşk: Mesnevî Mektupları adıyla bir kitaba tebdil edeceğini hiç düşünmemiştim. Sadece bir cuma günü, uzaklarda bulunan dostlarıma Mesnevî'nin

ikliminden yararlanarak selam vermektir muradım. Ama zamanla dostların bu mektupları kitaplaştırmama dair talepleri oluşmaya başladı. Aradan bir zaman geçti, iki bin beşte Bursa'ya intikal ettik. Bu yeni şehre intikal, meclisin dağılmasına sebep oldu. Keza her taşınma amelesi bir yenilenmedir; yeni hayata alışmak, dersler ve artan sorumluluklar mektup yazma programından da uzaklaşma sebep oldu. Tam da o günlerde Mustafa Kara mektuplardan oluşan kitaplar neşretmeye başladı. Kara hoca, kendi kitaplarını yayımlarken, benim de bu mektupları bir kitaba dönüştürmemi telkin etmeye başladı. Hoca haklıydı, yazılan metinleri okuduğu için muhtevasına aşinaydı. Onun telkinleriyle bir seçme yaparak, kırk mektuptan oluşan bir dosya ortaya çıktı. Takriz sadedinde o da bir mektup kaleme aldı; dosya, kırk bir mektuba erişti.

Bu mektuplar, ilk defa iki bin yedide yayıncının talebiyle Mevlânâ'nın Kalbine Açılan Kapı adıyla kitaba tebdil etti. Böylece mektuplar, hem kaybolmaktan kurtuldu, hem de geniş bir okuyucu kitlesiyle buluşmuş oldu. Daha sonra aynı adla ikinci baskısı da oldu. Ama bir dönem geldi, bu son baskı tükenmiş olduğundan okuyucunun talebi oluştu. Elinizdeki kitap, oluşan yeni talebi karşılamak niyetiyle, eski dosyanın gözden geçirilmesi, bazı kelimelerin ve ismin güncellenmesiyle okuyucusuna sunulmuş oldu. Umarım bu hâliyle kitap, Mevlânâ'ya, Mesnevî okumalarına ve mektup türüne yeniden bir ilginin oluşmasını temin eder.

Bu vesileyle okuyucularımı, sıhhatli ve huzurlu günler niyazıyla selamlarım... Hayırlı okumalar dilerim.

Ekim, 2020

Bursa

PERDE

Mevlânâ'nın Mesnevî'sinin birinci beytinin ikinci kelimesi ney'dir. On birinci beyit ise neyin “perdeleri yırtmasından” bahseder. Tasavvufî düşünceye göre insanla hakikat arasında perdeler ve bariyerler vardır. Gerçekle yüzleşebilmek için bu engellerin ortadan kaldırılması yani gönlün kir ve paslardan temizlenmesi gerekmektedir. Bu perdelerin kalınlığı ve karanlığı arttıkça insanla Allah, insanla Kur'ân, insanla Muhammed arasındaki mesafe de uzamakta ve uzaklaşmaktadır.

Asrımıza “perdelere asrı” demek dahi mümkündür. Yedi başlı ejderha, yedi koldan insanoğluna saldırmaktadır: Materyalizm, Rasyonalizm, Ateizm, Kapitalizm, Sekülerizm, Hümanizm, Modernizm...

Bu kasırgalarla boğuşan cılız insan “çağdaş insan” olarak isimlendirilmektedir. Şüphesiz Mevlana'nın yaşadığı asırda da “perde”ler vardır. Fakat bugünkü kadar çok ve tehdit edici, bugünkü kadar renkli ve tahrik edici olduklarını söylemek zordur.

Bu kasırgaların saldırısına maruz kalan günümüz insanının kafası o kadar karışık ve bulanık bir hâl almıştır ki bırakınız dinsizleri dindar insanların hayatındaki rûhî ve metafizik unsurlar hızla yok

olmakta, Kur'an, Hadis ve Mesnevî bu ejderhaların ışığı altında okunmakta, tefsir ve teville tabi tutulmaktadır. Çağdaş insanlara Kur'an şiddeti, Hadis hiddeti, Mesnevî şehveti hatırlatmaktadır. Allah'a inanan insan onun taksimatına razı olamıyor, peygambere bağlanan mü'min onun mu'cizelerini tevil ediyor. Çünkü göz, kulak ve gönlümüzü işgal eden çağdaş akım ve yorumlar onlara yer ve yaşama şansı bırakmıyor.

Gönlünü ve beynini saf hale getiren çok az sayıdaki insan ise Mesnevî'yi okuduğu zaman hakikatle yüz yüze gelmekte ve "güneşi avuçlarında kaybeden" Müslümanları hayretle ve hüznle seyretmektedir.

Fussilet Sûresi'nin beşinci ayetinin Türkçesi okunabilir: "Ey Muhammed derler: "Kalplerimiz bizi çağırdığın her şeye kapalıdır. Kulaklarımız sağırdır. Bizimle senin arada perde vardır. Öyleyse sen ne istersen yap. Unutma ki, biz de her zaman yaptığımızı yine yapacağız."

Biz ise umudunu yitirenlerden değiliz:

*Sen sanmadığın yerde
Nâgâh açılan perde
Dermân erişe derde
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler*

Mustafa Kara

Kasım, 2007

CUMALIK

Merhaba dostum, bizim kültürümüzde *cumalık* diye bir kavram vardır. Belki hatırlarsın. Hani nenelerimizin, o küçük, ama anlamlı sadakalarından söz ediyorum.

Nenelerimiz, cuma akşamı, yani Perşembe günü, ekseriyetle akşam yemeğinin hazırlanma zamanına yakın bir demde, bakracı-na yahut tasına doldurduğu yiyecekleri yetim, öksüz veya yoksul ailelere götürürlerdi. O insanların onurunu kırmadan, nezaketle, çok özel bir dil kullanarak bu hediyelerini sunarlardı. Bu küçük hediyeler, belki bir tabak sıcak yemek, belki bir tas kuru gıda, bir bakraç yoğurttu; ama bir rahmet gibi inerdi, fakirhanelere. Bir ikindi yağmuruydu, yetim ve öksüz çocukların beklediği. En azından haftada bir de olsa, o fakir sofrası, mahallenin varlıklı sofralarından biri hâline dönüşürdü. Çocuklar bayram ederlerdi.

Cumalık da diğer pek çok erdemlerimiz gibi kayboldu gitti. Belki hâla Anadolu'nun kasabalarında, köylerinde ve göç almayan küçük şehirlerinde hayâttadır. Bilemiyorum. Çoğumuz oradan oraya göçerken, hayâta tutunma çabası içerisinde unuttuk gitti. İş, eş dost ve aile ortamında, mevki ve makama, alınan eğitime göre şekillenen sosyal çevre içerisinde ne yaşadığımız şehrin fakir haneleri kaldı

aklınızda, ne de kendi yoksunluklarımız. Oysa nenelerimizin ikinci yağmurunu yüklenmiş bereketli bulutlar gibi mahallenin sokaklarında uğradıkları her hânede yeşeren tohum, güven ağacıydı. Bu güven ağacı, ulu bir çınar olarak hâla parklarımızı süslüyor. Ne var ki, biz kapkaç ve gasp bulutlarının altında hep endişe taşıyoruz. Cumalık, belki çoğumuzun randevu defterinde yerini koruyordur. Lakin şurası bir gerçek, biz ona yabancılaştık.

Geçenlerde bunu düşünürken, elime bir bakraç ya da tas almam belki mümkün değil, ama güzel bir söz söylemem, bir dostumu o gün yemeğe götürmem ya da imkânlarım dâhilinde ikramda bulunmam da cumalık sayılabilir, dedim. Bilmem doğru mu düşündüm? Sadaka sadece yoksula sunulan maddi bir katkı değildir. Hepimizin bir şekilde yoksulu olduğumuz şeyler yok mu? Elbette var. En çok da güzel söz, güzel bakış ve güzel duruş yoksuluyuz. O hâlde küçük bir tebessüme, küçük bir zihinsel doğuşa, az da olsa irfânî zenginliğe katkı sağlayan sözü söylemek de sadakadır. Hatırlamak da sadakadır. Selâm vermek de sadakadır. Böyle düşündüm. Tabii yolunuz bizim mahalleye düşerse cuma günü öğle yemeğini birlikte yiyeceğimizden kuşkunuz olmasın.

Ama mekânlar uzak olsa da sözümü size ulaştırma imkânım var. Kapınızı çalamasam da, posta güvercinlerine yükleyemesem de sözlerimi, telgrafın telleri mîsâli e-posta kutunuza kadar gelmeme kim mâni olur? İşte cuma günleri verdiğim selâmın sebebi budur.

Ama tabii gönlüm arzu eder ki, her dostuma teker teker, özenerek bir şeyler yazayım. Buna zamanım olmadığı için genel ifadelerle yazıyorum. Aynı sözcükleri kullansam da her muhatabımda farklı çağrışımlar yarattığından da eminim. Sizi fazla tutmaya hakkım yok.

Bâki selâm ve muhabbetlerimle, hoşça kalınız.

NEY'İN HİKÂYESİ

Aziz dostum, *Mesnevî*'yi okur musun, bilmem. Benim cumalıklarım, daha çok *Mesnevî* bahçesinden derilen güllerden ibarettir. Dolayısıyla oradan okuduğum bir beyit veya birkaç beyitten yola çıkarak yazmak istiyorum.

Mektuplarımda seninle paylaştığım beyitlerin, hemen hepsi, merhum Süleyman Nahîfî'nin tercümesinden alınmıştır. Süleyman Nahîfî'yi belki hatırlamakta güçlük çekebilirsin; ama merhum, büyük bir gayret göstererek *Mesnevî*'yi manzum şekilde tercüme etmiş. Şiir tercümesi güç bir iştir. Hele hele felsefi derinliği olan, özel kavramları ve imgeleri olan şiirleri tercüme etmek daha da zordur. Kendisi de bir şair olan Nahîfî (ö. 1739), işte bu güçlüğü aşan önemli bir şahsiyettir.

Burada sana bir başka kişiden daha bahsetmek istiyorum. O da Süleyman Nahîfî'nin tercümesini, günümüz okuyucusunun hizmetine sunan merhum Âmil Çelebioğlu'dur. Mevlânâ'nın soyundan gelen Âmil Bey, Hak rahmet eylesin, Türkoloji'nin velut hâdimlerindendir. Yıllar önce hâc ibadetini yapmak için gittiği kutsal topraklarda, Mekke'de tünel fâciasında rahmet-i rahmânâ kavuşmuştur.

Sevgili dostum, bak, *Mesnevî* bizi nerelere götürdü? Mevlânâ'dan Nahîfî'ye, oradan Âmil Çelebioğlu'na... Kim bilir daha başka nere-
lere götürecektir? Her ne ise, biz gene *Mesnevî*'nin mânâ denizinde
dolaşalım.

Geçenlerde bir dostum, “*Mesnevî*’yi iki kelimeyle tanıtmak ister-
sen ne dersin?” diye sordu. *Mesnevî* iki kelimeyle nasıl izah edilir?
Bu mümkün mü? Ama ona dedim ki, “*Mesnevî*, “ney”in hikâyesidir.”
Evet, baştan sona “ney”in hikâyesidir. Mevlânâ, bize hep o neyden
bahseder. Peki, o ney nedir? Kimdir? Bu soruları, cevabını sonra
vermek üzere şöyle bir yere kaydedip *Mesnevî*ye kulak verelim.

*Dinle neyden kim hikâyet itmede
Ayrılıklardan şikâyet itmede*

*Dir kamışlıktan kopardılar beni
Nâlişim zâreyledi merd ü zeni*

*Şerhâ şerhâ eylesin sinem firâk
Eyleyem tâ şerh-i derd-i iştîyâk*

*Her kim aslından ola dūr u cūdâ
Rûzgâr-ı vasl-ı eyler muktedâ*

Sevgili dostum, bu beyitler Anadolu’yu asırlar boyu aydınlatan
Mesnevî’nin ilk beyitleridir. Esasen bu ilk on sekiz beytin Mevlevî
kültüründe çok önemli yeri vardır. Bu konuda, belki bazı bilgileri
daha sonraki mektuplarda dile getirebiliriz. Ancak burada bu büyük
rûhun söylediklerini kısaca özetlemek isterim.

Diyor ki, şu neyi bir dinle! Neyzenin nefesiyle notalarla bulu-
şan bu ney, sana bir şeyler anlatıyor. Ayrılıklardan şikâyet ediyor?
Gurbetten bahsediyor. Diyor ki, “Beni kamışlıktan kopardılar; yur-
dumdan, yuvamdan ettiler. Bu sebepten iniltim kadın ve erkekleri
ağlatır.”

Ayrılık ve gurbet üzerine çok şey söylenebilir. Bilhassa türkülerimiz, çoğunlukla gurbet temalıdır. Bu sebepten, Hüseyinî bir gurbet türküsü dinledikçe, hep ağlarım. Biliyorum, siz de öylesiniz. Ben bu mektubumda sizinle bir şeyler paylaşmak, size bir güzellikten bahsetmek istiyordum; ama bakın, görün ki, hediyem de bile bir hüznün var. Olsun; biliyorum ki, sevgili “beni mahzun gönüllerde arayın” diyor.

Ney, sana yazdığım o üçüncü beyitte diyor ki: “Ayrılık, bağrımı parça parça eylesin... Ta ki, aşk derdini anlatabileyim.”

Aziz dost, doğu kültürünün “insanı insan eden” sırrı bu beyitte gizli olsa gerek. Aşk derdi, ayrılıktır. Bu derdi anlatacak. Esasen neyin gurbeti, neyin hüznü, sadece vatandan, sevgiliden ayrı kalmasından kaynaklanmıyor. Kamışlıktan koparılan, her hangi bir kamış iken, neye dönüşürken bir kısım ameliyeden geçiriliyor. Ney olmak, öyle kolay değil. En önemlisi kızgın demirlerle, o kamışın üzerinde delikler açılıyor.

Ney olmak, güç bir iş; öyle her kamış da ney olamıyor. Bunun için aziz dostum, değişmek, dönüşmek ve varlığın farkına varmak da kolay olmasa gerek... Yeni bir kimliğe, yeni bir gerçeklik âlemine çıkmak. Kendi farkındalığına ulaşmak. Hani kendin olmak derler ya, bunlar kolay şeyler değil. Yolunuz gurbete düşecek, tecrübeler kazanacaksınız. Hayât okulunda pişecek ve böylece siz olacaksınız. İşte hüznün, bu pişme işlemini sağlayan ateştir. Bu ateşle pişiyor, yüreği parça parça oluyor ve oradan çıkan sesle ney, aşk derdini anlatıyor.

Anlatmak, acıyı bazen hafifletir; bazen de artırır. Hafifletir, çünkü aşk derdi, sır yüklüdür. O yükten kurtulmak için, anlatmak lazım. Lakin söz sizden çıktı mı, dalga dalga dağılıyor, çoğalıyor. Çoğaldıkça da sizden uzaklaşıyor. Velhasıl, dile düşüyor; başınıza yeni dertler açıyor. Bu sebepten, söz bazen derdi artırır dedim. Pek, ne yapmak lazım? Beklemek. Sabırla beklemek. Bekleyerek demlenmek. O “büyük ruh” öyle demiyor mu, size yazdığım o üçüncü beyitte?

“Her kim aslından uzak ve ayrı olursa... O, kavuşma zamanın bekler durur!”

Beklerken aziz dostum, o kavuşma zamanını, söyleyeceğin güzel sözleri de söyle... Bâki selâm.

ÂTEŞ-İ AŞK

Sevgili dostum, bir önceki mektubum, herhalde biraz uzun oldu. Biliyorum ki, mektup sadece kısa yazılmaz. Çok uzun, belki bir kitap boyutunda olmasa da uzun mektuplar da vardır. Esasen, ben *Mesnevî*'yi her okuduğumda, o büyük külliyyatı, tarafıma gönderilen mektup gibi düşünürüm. Fakat bu sefer sözü biraz kısa tutmak istiyorum.

Derler ki, ilk on sekiz beyit bir bakıma *Mesnevî*'nin özetidir. Tıpkı, Fatiha'nın Kur'an'ın özeti olması gibi. Bu şu demektir; Fatiha'yı anlamak, Kur'an'ın mesajını anlamaktır. Bu ilk on sekiz beyti anlamak da, Mevlânâ'nın bu altı ciltlik eserde vermek istediklerini anlamaktır. Bu bakımdan ilk on sekiz beyit çokça şerh edilmiştir. Keza bu beyitler, rivayete göre, bizzat Mevlânâ tarafından yazılmıştır. Diğer kısımlar da Mevlânâ'nın sözü, ama yazıcısı Hüsameddin Çelebi'dir.

*Mesnevî*nin “özü ve özeti” olarak nitelendirilen bu on sekiz beyitte Mevlânâ *ney*'in hikâyesini anlatır. Kamışlıktan kopartılan ney, yüreğini parça parça etmesine sebep olan bu ayrılığın tesiriyle inlediğini ifade etmektedir. Şair ney'e önce kişilik veriyor (teşhis), sonra da yanık sesini tatlı bir sebebe bağlıyor. Hüsn-i ta'lil yapıyor.

Kişilik vermeyi biz varoluş bağlamında mütalaa edelim; diyelim ki, acı çekmek de önce var olmakla mümkün. Sonra o varoluşla birlikte elde edilen kazanımları, makul bir sebebe bağlıyor. Ney varlık sahnesine kamışlıktan koparılıp indi, ama bu iniş onun için mutluluk vesilesi olmuyor. Çünkü bu inişte özden uzaklaşma anlamında bir yabancılaşma söz konusu. Bu sebepten kendi gerçekliği ile hâlihazırda içinde bulunduğu durum daima bir çatışma içerisinde. İki uç nokta; zıtların çatışması... Bu noktada onun tek bir amacı var; ‘Rüzgâr-ı vaslı’ yani kavuşma zamanını beklemek. Kavuşmak, uçları birleştirilerek zıtları tevhit etmektir. Neyin yüreğini parça parça ederek inlemesi hep bu çabanın eseridir.

Aziz dostum, maksadım “malûmu ilâm” ederek ders vermek değildir. Hikâyeyi ve hikâyeden kendi hisseme düşen anlamı sizinle paylaşmamın sebebi, varoluş üzerine konuşmak da değildir. Bakın bu bölümde bir beyit var ki, beni derinden tesiri altına alıyor; işte o beyti size yazmak için bunca sözü söyledim. Siz de bu güzel gününüzde, birkaç saniye de olsa o beyitle sükûna erersiniz. Şöyle diyor;

*Âteş-i ‘aşk iledir teşîr-i ney
Cûş-i ‘aşk iledir teşvîr-i mey*

Ney’in tesiri, aşk ateşindendir. Şaraptaki hâl, aşk coşkunun gundandır.

Efendim aşk üzere olmanız dileği ile muhabbetlerimi arz ederim.

AŞKIN ÖĞRETTİĞİ

Sevgili dostum; Mevlânâ'nın gerek *Divân-ı Kebîr*'de gerekse *Mesnevî*'de üzerinde durduğu en temel konu aşktır. Aşk, insanı altın ve gümüşün esaretinden kurtaran iksirdir. Aşk, mâsivâ bağlarından âzâde olmaktır. Gerçek özgürlüğe aşkla kavuşulur. Bireysel özgürlüğün yolu, ahlâkî olgunluğa kavuşmaktan geçer. Buna ise, aşk ateşiyle dağlanarak ulaşılacaktır.

Mevlânâ'ya göre, insan beklentileriyle kendisini sınırlıyor. Oysa “testiyi denize daldırsan bir günlük rızktan fazlası kısmet olmaz.” Hayât, onun söyleminde bir denizdir; ne kadar çabalarsan çabala, sana takdir olanın fevkinde bir rızka sahip olamayacaksın. O hâlde, harîs olmanın anlamı ne? “Kanaatsiz sedefte inci olmaz.” Aşk, kanaat etmeyi, hilmi ve sabrı öğretiyor; insanı hırstan ve kibirden pâk ediyor. Böylece gerçek özgürlük ve gerçek varlık bilincine kavuşulmuş oluyor. Topraktan olan beden, rûhen yücelmiş ve yükselmiş oluyor.

Cism-i hâkî aşk ile oldu bülend

Kûh geldi raks oldu neşve-mend

Topraktan olan beden aşk ile yüceldi, bu tesirle dağ bile coşup oynadı.

Dağdan kastedilen şey, Tûr-ı Sinâ'dır. Malum, Hz. Mûsâ'nın Cemâl-i Mutlak'ı temâşâ etmedeki aşırı isteğine mukâbil, Mutlak Hüsn (mutlak güzellik), Tûr-ı Sinâ'da tecelli ediyor. Dağ, bir devenin titremesi gibi titriyor. Mevlânâ buna, Tûr sarhoş oldu, diyor. İşte bu hâdiseye telmih yapıyor. Demek istiyor ki, aşk ateşi bir dağı bile bu hâle çevirirken insanı neden kendi safiyetine kavuşturarak özgür kılmasın?

Rûhen ve bedenlen hürriyeti teneffüs etmeniz dileği ile selâmlar, hayırlı cumalar dilerim.

DERDE DÜŞMEK VE HEKÎM

Aziz dost; *Mesnevî*'de izlenilen en önemli yol tahkiye şeklinde anlatımdır. Sunulmak istenen düşünce, bazen bir hikâye ile kuvvetlendiriliyor. Böylece okuyucusunun metinle olan ilişkisi diri tutulduğu gibi, ele alınan konu da zihinde tasvir edilmiş oluyor. Zihnimiz adeta bir beyaz perdeye tebdil ederek, o anlatılan hikâyenin sahne almasına imkân veriyor. Böylece oradan alınan bilgi, sadece satırla sınırlı kalmıyor, sahiplenilen ve içselleştirilen bir tecrübeye dönüşüyor.

Mevlânâ'ya göre, bilmek; kitâbî bir bilgiyi sadece okumak ve ezberlemek değildir; onu müdrikeyi (anlama gücünü) besleyen bir öze dönüştürmektir. İlim ve amel çizgisi burada kendini gösteriyor. Bu mektupta amacım Mevlânâ'nın bilgi anlayışını tetkik ve takdim değildir. Onun bu üslubunun açılımına dikkatini çekerek otuz yedinci beyitten itibaren anlattığı hikâyeden aldığım bir iki dersi sizinle paylaşmak istiyorum.

Söz konusu hikâyede, dünya ve din saltanatına sahip bir padişah avlanmak niyetiyle bir hayli yol aldıktan sonra yolu bir köle pazarına düşer, orada görüp gönül verdiği bir câriyeyi alır, sarayına döner. Padişah bu câriyeye vurulmuştur. Lakin câriye vuslat odasına